

ÚVODNÍ SLOVO

Původním záměrem tohoto monotematického čísla *Paginae historiae* bylo představit archivní fondy obecně justiční provenience jako významný pramenný zdroj, který umožňuje posouvat poznání minulosti nejen prostřednictvím jednotlivých individualizovaných kauz, jak bylo zejména v posledních dvou dekadách obvyklé, ale také jako zdroj pro studium obecných mechanismů, kterými moc výkonná v kooperaci či naopak distanci k moci soudní implementuje svoji představu o fungování a směřování státu a společnosti. Sjednocujícím momentem všech studií měla být úvodní pasáž o archivních fondech, z kterých bylo téma převážně zpracováno, s tím, že výsledek měl nabídnout jistý kaleidoskop možných vědeckých výstupů a témat z tohoto typu archivních souborů a fondů vzniklých z provenience moci soudní. Nicméně editor míní a autoři mění. Přestože ne vždy jednotliví autoři ve svých příspěvcích výslovně věnovali samostatnou pozornost archivním pramenům, nakonec se původní záměr, tj. představení pestrosti možných témat, zpracovatelných na základě archivních zdrojů justiční provenience, podařilo naplnit. Studie na téma konkrétních lidských osudů, do kterých zasáhla justice a její navazující soukollí, zastupují svými příspěvky autoři David Hubený (případ Františka Helwina) a Jan Němeček (případ Jana Antonína Bati), Jakub Šlouf (skupina odsouzených účastníků plzeňské revolvy 1953) a v části svého příspěvku také Jaroslav Pažout (případ Jiřího Gruntoráda, Ladislava Lise, Petra Cibulky, Jiřího Wolfa či Pavla Wonky) a Lucie Chrobáková (několik případů z druhé retribuice – např. případ Jana Schodlbauera a Jiřího Komerse, Karla Hlaváčka či Josefa Voženilka). Stranou pozornosti nicméně nezůstali ani aktivní účastníci trestněprávní perzekuce z řad soudců a prokurátorů, tomuto tématu se věnoval zejména Adam Zítek ve studii o kariéře generálního prokurátora Ladislava Lorka, v části své studie pak Lukáš Blažek (kariéra předsedy Státního soudu Hugo Richtera), David Hubený (díličí informace o pozdějších úspěšných právnických kariérách nacistických soudců) a Jaroslav Pažout (dovětek k činnosti soudkyně Horváthové a dalších). Velmi zajímavé postřehy k dopadům plynulého převzetí justičního aparátu novým státním a společenským uspořádáním v rámci první republiky představuje studie Jiřího Šouši ml. na téma amnestie politických deliktů v tomto období, která se také věnuje v obecné rovině využívání a fungování mechanismu amnestií coby víceméně bezpečnostní pojistky pro oblast zejména politických, „názorových“ a také s válkou a novým státním a územním uspořádáním souvisejících zločinů v meziválečném Československu. V obecných studiích se pak nezávisle autorky Lucie Chrobáková a Daniela Němečková věnují retribučnímu soudnictví konce 40. let minulého století, Lukáš Blažek činnosti státního soudu (přelom 40. a 50. let minulého století), Ivana Bláhová organizaci rejstří-

ku trestů (začátek 50. let minulého století), Jaroslav Pažout pak 70. letům minulého století a aplikaci zákona o ochranném dohledu. V příspěvku autora Lukáše Blažka najdeme také příslib vykročení k novým tematickým a mezioborovým studiím z oblasti třídní a politické justice.

Závěrem lze konstatovat, že archivní soubory justiční provenience skýtají příležitost ke zpracování jak individuálních studií osudů jednotlivců, tak i obecných studií o příčinách, mechanismech a důsledcích ať již politické, politizované či třídní justice v jejich sociálních, historických a kulturních souvislostech. Prakticky sedmdesátileté rozpětí časového období zpracovaných příspěvků pak v některých závěrech naznačuje, že vybrané jevy nemusí být nutně jen projevem třídní komunistické justice. Obecně „převratná“ (sic) období s sebou nesou individuální tlak na přeměnu a přizpůsobení osobnosti novým poměrům a požadavkům, tento tlak je ale vždy determinován předchozími životními zkušenostmi a charakterem, které si každý jedinec nese s sebou. Výsledné vyrovnání se mezi starým a novým, ať již v dobrém, či špatném je pak souhrou mnoha a mnoha okolností, z nichž ne všechny jsme schopni uchopit a věcně je zařadit dle jejich skutečného významu.

Jak již bylo řečeno v úvodu, ne všichni autoři se věnovali samostatně dílčí úvaze o archivních souborech, které byly zdrojovou inspirací pro jejich studie. Obecnou a zatím výše nezmíněnou studii na téma archivních souborů justiční provenience z fondů oblastního archivu nicméně připravila v přehledném a vyčerpávajícím rozsahu (včetně např. rozkladu spisových značek) ve svém příspěvku autorka Helena Pochobradská za Státního oblastního archivu v Zámrsku a právě jejím textem toto monotematické číslo začínáme. Všem autorům a čtenářům tímto děkujeme.

Karolína Šimůnková